

september
1974
nr. 33

rostra

.....en hij is erg vlijtig?

rostra

blad van de
economische
fakulteit

jaargang 74-75

redactie

Gerard Böttcher
Johan Conijn
Ekko van Ierland
Adri Stam
Hubert Sturm
Prof. L.J. Zimmerman

adres

Jodenbreestraat 23
Kamer 3316
Amsterdam
tel. 5254168, indien geen
gehoor; SEF tel. 5254120

postadres

Jodenbreestraat 23
Amsterdam 1001
kamer 2167

Het typewerk werd verricht door:
mevr. P.A.C. Posthuma-Colenbrander
en
mevr. L. Spronkers

de ROSTRA-REDAKTIE
roept sollicitanten op voor de
functie:

ILLUSTRATOR

Zijn/haar taak zal bestaan
uit het verteerbaar maken
van ROSTRA door middel
van verantwoorde esthetiek in
zwart/wit.

na een berichtje aan de re-
dactie van Rostra, kr. 2167,
nemen wij contact met u op.

BIJ DE VOORPLAAT:

Prof. van den Doel, zie artikel op
pagina 8 van dit nummer.
(foto: Jan van Teeffelen)

REDAKTIONEEL

Anneke Brouwer en Jeroen Smit
hebben ons verlaten. De redactie
bedankt hen hartelijk voor hun acti-
viteiten. Als nieuwe redactieleden
begroeten wij Adri Stam en Hubert
Sturm.

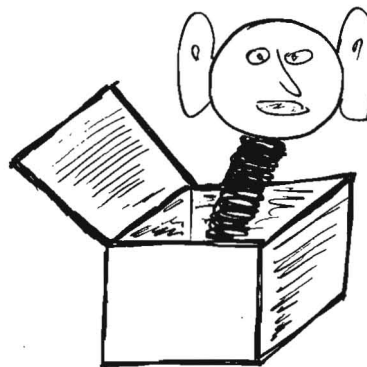
In dit nummer treft U o.a.
een artikel aan van Prof. dr. J.H.
van Stuijvenberg. Wij stellen zijn
bijdrage zeer op prijs en hopen in
de toekomst ook van andere stafle-
den bijdragen te kunnen plaats-
en. Evenals vorig jaar heeft een aantal
eerstejaars een artikel geschreven
over hun eerste indrukken tijdens
de introductiedagen aan onze facul-
teit. Tenslotte willen wij Uw aan-
dacht vestigen op de correspondentie
die wij voerden met Prof. Pais. Om
technische redenen kon die niet eer-
der worden opgenomen.

Ten aanzien van het redactie-
beleid voor het komende jaar zouden
wij het volgende willen opmerken.
De redactie ziet als functie van
Rostra het kritisch volgen van het
faculteitsgebeuren en het informe-
ren van de faculteitsbevolking over
interessante economische onderwerpen.
De redactie streeft naar een onaf-
hankelijke positie. Uit Folia Civi-
tatis d.d. 14-9-1974 citeren wij:
"De universiteitsraad van de UvA is
ertegen dat bestuursorganen de re-
dactionele inhoud van universiteits-
bladen controleren."
Deze uitspraak kunnen wij volledig
onderschrijven.

red.

INHOUD

DE EERSTE INDRUKKEN	PAGINA 3
ZUIDELIJK AFRIKA; EKONOMIE VAN DE ONDERDRUKKING	PAGINA 5
PROBLEMEN ROND BENOEMING	PAGINA 8
PROTESTANTSE ETHIEK EN KAPITALISTISCHE MENTALITEIT	PAGINA 9
CORRESPONDENTIE MET PROF. PAIS	PAGINA 10
SEF-MEDEDELINGEN	PAGINA 11
PROJECTGROEPEN IN HET KANDIDAATS	PAGINA 11

"Wie, o wie beledig ik nu
weer in dit nummer?"

de eerste indrukken

Op maandag 2 september betraden wij voor het eerst het Maupoleum voor introductie aan de economische faculteit. Het welkomstwoord werd uitgesproken door prof. Ankum die daar een vakinleiding in de bedrijfseconomie aan vast knoopte.

De eerste twee dagen waren voornamelijk gevuld met dergelijke inleidingen door diverse docenten over hun eigen vakgebied. Of wij aan het eind van deze dagen inderdaad iets wijzer zijn geworden over hun vakgebieden zal nog moeten blijken. Het enige wat je ervan kunt zeggen is dat hun aanpak nogal verschillend was en dat de één duidelijk prettiger overkwam dan de ander. Maar dit zal wel eens eerder gezegd zijn over een soortgelijke zaak.

Naast deze vakinleidingen werd er door ouderejaars ook iets verteld over de bestuursstructuur van de faculteit en de universiteit. Bijna aan het eind kregen we bezoek van mevr. Vollgraff + hond, die over haar werk als universiteitsdekaan sprak en ons een pakket goede raadgevingen aanbood. Onze indruk was dat ze erg positief overkwam.

Vermeldenswaard is verder alleen nog dat elk van deze twee dagen eindigde met een borrel die, hoewel op zichzelf natuurlijk een uitstekende instelling, het betoog van Gerard Böttcher over de propedeuseraad (n.b. de belangrijkste instelling voor eerstejaars) bekortte tot 5 minuten omdat iedereen dorstig naar de deur keek, wat overigens na zoveel uren (de praatjes van anderen aanhoren) begrijpelijk was.

Conclusie: dit referaatje over de propedeuseraad had een andere plaats op

het inleidingsrooster moeten hebben. Er waren minder belangrijke dingen te vertellen. Zo verliepen maandag en dinsdag.

Op woensdag, donderdag en vrijdag volgden wij van verschillende docenten colleges algemene inleiding in de economie. Als eerste moeten we helaas opmerken dat de coördinatie tussen de drie algemene inleidingen te wensen overliet (beter gezegd: er niet was). Alle drie waren ze volledig op zich zelf staande persoonlijke voordrachten. Prof. Klant hield een op zich genomen bijzonder interessant college over methodologie, dat echter niet bepaald eenvoudig was en dat ook niet helemaal verhelderend werkte op de aanwezige eerstejaars ten bate van een overzicht over de economie in het algemeen, zodat het helaas enigszins zijn doel voorbijschoot.

Het betoog van Knaack was makkelijker te volgen. Ook wist hij enkele zeer fundamentele zaken zoals de verantwoordelijkheid van de wetenschapper voor de maniet waarop zijn werk gebruikt (misbruikt) kan worden zeer goed naar voren te brengen. Bovendien had ieder de indruk dat hij zijn lezing inderdaad algemeen hield.

Na het college van Meys kon van vele kanten gehoord worden dat men de helft ervan ook in de studiegid had kunnen vinden. Later vingen we van insiders op dat Meys dat niet had kunnen helpen omdat zijn opdracht zodanig was. In de andere helft van zijn college legde hij trouwens op een ingenieuze wijze via tegenstellingen de verbanden en verhoudingen tot elkaar van verschillende economische theorieën uit.

De reden dat wij deze inleidingen in de economie per college even kort besproken hebben is dat onze voorgangers deze algemene inleiding nogal bevochten hebben, omdat in de propedeuse de samenhang tussen verschillende vakken zoals bedrijfs, micro, macro etc. erg onduidelijk geworden was. Gezien het feit dat deze colleges zich in een experimenteel stadium bevinden hebben wij er alle begrip voor dat er fouten worden gemaakt maar is het daarom des te noodzakelijker dat ze worden gesignaleerd.

De algemene inleiding op de faculteit werd gevolgd door drie introductiedagen in het vormingscentrum "De Haaf" in Bergen (Noordholland).

Maandagmiddag werd na aankomst begonnen met een discussie in groepjes van een man of tien, die later plenair voortgezet werd. Hoewel de discussie oorspronkelijk gehouden zou worden naar aanleiding van een aantal opmerkingen op stencil, bleek er behoefte te bestaan om hier van af te wijken. Daardoor werd er o.a. over het volgende gesproken:
X motivatie X verwachtingen van het studeren en van de economische wetenschap
X relatie wetenschap-maatschappij
X relatie wetenschapper-maatschappij
X waardeoordelen in de theorie X opzet propedeuse X toetsingssysteem X organisatie van de kennismaking met het vak en de studie.

Hoewel de groep een breed scala van motivaties vertoonde, van veel geld verdienen tot en met revolutie, viel bij het overgrote deel toch wel de nadruk op het verkrijgen van inzicht in de maatschappij met als doel maatschappijveranderingen.

economische boekhandel

scheltema holkema & vermeulen

grote gerubriceerde voorraad

jodenbreestraat 80 tegenover maupoleum

telefoon 226777 toestel 23-24

Enerzijds waren de verwachtingen van "hoe het zou kunnen zijn" (*creatief denken, eigen inbreng en verantwoordelijkheid*) erg hoog gespannen, anderzijds waren de verwachtingen over de werkelijkheid erg pessimistisch ("schools").

Voorts werd aandacht besteed aan: *is de mens te scheiden van de wetenschapper? Staat de beloning van de academicus in verhouding tot de door hem verrichte arbeid en de door hem gebrachte offers? Kan de universiteit losstaan van de maatschappij?*

Voor al de opzet en de inhoud van de propedeuse bleken een mikpunt van kritiek. In de propedeuse wordt sterk de nadruk gelegd op het leren van feiten en het verkrijgen van een basisvakopleiding, terwijl de verwerking en de kritische benadering sterk ondergewaardeerd worden. Dit laatste blijkt ook uit de eenzijdige wijze van toetsen. Juist in de propedeuse wordt de natuurlijke scheiding tussen gevoelsleven en creativiteit enerzijds en studie anderzijds gevonden: de studie, de toetsing en de in-

spanning zijn NIET representatief voor de kandidaats- en doctoraalfase. Er werden dan ook diverse suggesties gedaan om de propedeuse zoals zij nu is, te veranderen.

Maandagavond

De komst van drs. Knaack leek velen een mooie gelegenheid om al hun onlustgevoelens eens op een vertegenwoordiger van de faculteit af te reageren, maar tijdens de discussie bleek al snel dat er weinig af te reageren viel, omdat we het op een groot aantal punten eens waren. Toch werd de aanwezigheid van Knaack zeer gewaardeerd en heeft hij een aantal praktische problemen m.b.t. de fakulteit en studie kunnen oplossen en een aantal misverstanden kunnen ophelderen. Ook de ouderejaars Ferd en Geertjan wisten enige gaten te dichten, in de inleiding in Amsterdam aanwezig waren.

De dinsdag werd besteed aan een simulatiespel over een bedrijfssituatie, waarbij vooral tijdens de evaluatie grotendeels dezelfde punten ter sprake kwamen als in de eerste discussie.

Hetzelfde geldt eigenlijk voor het gesprek van woensdagochtend, hoewel er toen ook nog gesproken werd, voor zover niet belemmerd door de overvloed aan "geestrijk" vocht en het gebrek aan slaap waarmee de vorige avond de kennismaking gevierd was, over de mogelijkheden om contact te blijven onderhouden en alle grieven naar buiten te brengen.

Als algemene conclusie kunnen we nog zeggen dat het weekend zeer geslaagd was, hoewel iedereen het gevoel had dat we tijd tekort gekomen waren. Misschien zou het daarom aanbeveling verdienen om volgend jaar de kennismakingsdagen uit te breiden tot een week. Voor dit jaar is de mogelijkheid al geopperd voor een tweede weekend omstreeks januari. De realisatie daarvan zal echter voor een groot deel afhangen van het enthousiasme en de inzet van de eerstejaars zelf.

iris, marcus, harmon en jos.

Voor al uw marxistisch- leninistische literatuur

naar

boekhandel pegasus

leidsestraat 25 amsterdam

ZUIDELIJK AFRIKA

De Anti-Apartheids Beweging Nederland, het Angola Comité en de Werkgroep Zuidelijk Afrika Amsterdam organiseerden in samenwerking met Buro Buitenland en de Disputorenraad van de Vrije Universiteit het op 6 en 7 september gehouden Zuidelijk Afrika Kongres.

Om informatie te geven over de verschillende vormen die de bevrijdingsstrijd in Zuidelijk Afrika aanneemt waren vertegenwoordigers van de bevrijdingsorganisaties uit Zuid-Afrika, Namibië (Zuid-West Afrika) en Zimbabwe (Rhodesië) uitgenodigd. De Nederlandse vakbeweging en politici waren uitgenodigd om de mogelijkheden tot steun aan en solidariteit met het Afrikaanse volk te bespreken.

In de kongresmap 'Arbeidersstrijd-Vrijheidsstrijd' wordt achtergrondinformatie verstrekt, o.a. over de economische situatie in de verschillende landen.

EKONOMIE VAN DE ONDERDRUKKING

van hen als trekarbeider in afgesloten barakkenkampen bij de steden verblijft om de blanke economie draaiende te houden.

De loonkloof tussen blanken en Afrikanen wordt nog steeds groter:

	'65	'70
Verwerkende ind.	5:1	6:1
Bouwwak	5,5:1	6,5:1
Mijnbouw	17:1	20:1

den van geweldige rijkdom verhongert ons volk; het onderwijssysteem voor zwarten wordt steeds armzaliger en de loonkloof verbreedt zich nog altijd. Wij hebben geen vertegenwoordiging in de regering en men verwacht dat we tevreden zijn met de zgn 'bantustans'. Het systeem ter controle van de zwarte arbeidskracht, de pasjeswetten, maken de zwarten tot het meest gekontroleerde volk in de wereld.

'De enige weg tot verandering in Zuid Afrika is gelegen in een structurele verandering van de economie en een herverdeling van de macht naar de kant van de Afrikanen. De rol van de externe krachten moet beoordeeld worden aan de hand van hun bijdrage aan of tegenstand tegen een dergelijke verandering.'

'De imperialisten helpen aan de opbouw van een aanzienlijk en hoog-ontwikkeld militair apparaat in Zuid Afrika. Er zijn met ruime Amerikaanse en West-Duitse hulp snelle vorderingen gemaakt op het gebied van de kernwapens. Zuid Afrika heeft de grootste militaire industrie in Afrika en dat illustreert de duidelijke bedreiging die Zuid Afrika vormt, niet alleen voor zwart Afrika, maar voor de wereldvrede.' Het ANC voert ook gewapend verzet en wel gewapend verzet als een onderdeel van de politieke strijd. We geloven namelijk niet dat stakingen of demonstraties alléén de structuur van onze maatschappij radikaal kunnen veranderen. Zij zijn echter wel onontbeerlijk voor de groei en de opkomst van een verzetsbeweging.'

zuid afrika

Zuid Afrika is het hoogst ge-industrialiseerde land van Afrika. Het neemt 75% van de wereld-goudproductie voor z'n rekening en 66% van de diamantproductie. Het land beschikt over ongeveer één derde van de momenteel in de wereld bekende uraniumreserves. Het is verder rijk aan platina, steenkool, ijzererts, koper, mangaan, chroom en asbest. Visserij, veeteelt, land- en tuinbouw zijn allemaal goed ontwikkeld. Zuid Afrika exporteert oa mineralen, metalen, wol, mais en een skala van industrieproducten, variërend van meubels, kleding en conserven tot machines en elektrische apparaten. Voorts assembleert men er auto's en straaljagers. De laatste jaren hebben de chemische industrie en de computerindustrie een stormachtige ontwikkeling door-gemaakt. Men is in Zuid Afrika in hoog tempo bezig het industriële en militaire gebruik van kernenergie mogelijk te maken. Zoals mn door Ruth First is aangetoond hebben buitenlandse banken, ondernemingen en regeringen dmv kapitaal en know-how een essentiële bijdrage geleverd aan deze snelle industrialisatie. Zuid Afrika, zo wordt gezegd, heeft een goed investeringsklimaat; de lonen zijn er laag en de regering houdt de Afrikanen onder de duim.

Het in Zuid Afrika geldende apartheidssysteem houdt in dat in principe alle Afrikanen op een serie versnipperd gelegen stukken grond worden 'gehuisvest', terwijl een aantal

Hoewel de Afrikanen niet het recht hebben zich in eigen vakbonden te organiseren, vonden er in 1973 160 stakingen en werk-onderbrekingen - waarbij minstens 60 000 arbeiders betrokken waren - plaats. Teneinde 'extremistische' illegale bonden, die verenigd zijn in de South West African Congress of Trade Unions (de SACTU) de wind uit de zeilen te nemen zijn enkele blanke bonden zich ook met de organisatie van Afrikanen bezig gaan houden. De TUCSA (Trade Union Council of South Africa) die in 1966 uit de ILO (International Labour Organisation) werd gestoten wint door deze (voornamelijk verbale) activiteiten op internationaal nivo weer wat terrein en werd in juni 1974 weer als waarnemer op de ILO-konferentie toegelaten.

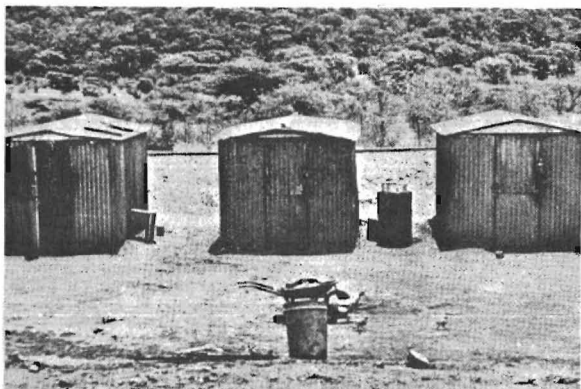
De illegale vakbonden die verenigd zijn in de SACTU werken nauw samen met het ANC (African National Congress) dat al sinds 1912 het apartheidssysteem heeft bestreden. In het begin van de jaren 60 werd het ANC verboden en daarmee gedwongen ondergronds te gaan werken. Gewapende strijd werd toen onvermijdelijk: militaire aktie; in grensgebieden, geplande sabotage-akties e.d. konden niet uitblijven.

Reg September moest na het bloedbad van Sharpville in het begin van de jaren 60 Zuid Afrika verlaten en is nu 'Chief representative' van het ANC. Op het kongres zei hij ondermeer:

'In Zuid Afrika zijn duizenden gevangen gezet, gemarteld en vermoord door het Vorster-regime, dat fascistische wetten heeft opgelegd en een schrikbewind voert om het verzet van de zwarte meerderheid neer te slaan. Te mid-

namibië

Aan het eind van de 18de eeuw werden de eerste expedities van uit Zuid Afrika tegen Namibië ondernomen. De eerste missionarissen vestigden er zich in 1802 en langzaam nam het aantal handelslieden toe. In 1840 werden de missierechten overgedragen aan een Duitse organisatie. In 1884 werd Namibië officieel een Duits protektoraat. Pas in 1907 kwam een werkelijke immigranten stroom op gang. Tijdens de eerste wereldoorlog kwam er een eind aan de Duitse overheersing en werd het land veroverd door Zuid Afrika. In 1920 wees de Volkenbond Namibië als mandaatgebied toe aan Zuid Afrika. In 1945 namen de Verenigde Naties de

Hutten van spoorwegarbeiders bij Otjiwarango in Namibië

Onderdrukking in Rhodesië

bevoegdheden en taken van de Volkenbond over, maar Zuid Afrika weigerde deze te erkennen. Tot nu toe is de VN niet in staat geweest effectieve maatregelen tegen het Zuidafrikaanse optreden in Namibië te nemen. In 1967 werd Namibië formeel onder VNbestuur geplaatst, maar in 1969 lijfde Zuid Afrika Namibië officieel in. De VN droeg Zuid Afrika op zich uit het gebied terug te trekken en in 1971 verklaarde het Internationale Hof van Justitie Zuid Afrika's aanwezigheid onwettig. In 1973 besloot de Veiligheidsraad de pogingen door overleg met Pretoria onafhankelijkheid voor Namibië te bereiken op te geven.

De bevrijdingsbeweging van Namibië, de South West Africa Peoples Organisation (SWAPO) heeft verklaard het gewapend verzet voort te zetten zolang de VN niet in staat is langs andere weg onafhankelijkheid voor Namibië te verkrijgen.

Namibië werd na de tweede wereldoorlog in tweeën gedeeld: het rijke zuiden en midden voor de blanken, het noorden voor de Afrikanen, die vandaaruit in mijnbouw en industrie te werk worden gesteld. Door de onduidelijke competentie-scheiding tussen het gezag uit Pretoria en Windhoek (de hoofdstad van Namibië) heeft de bevolking nog minder rechtszekerheid dan die in Zuid Afrika. De wet op het Terrorisme, in Zuid Afrika aangenomen in 1967, is ook van toepassing op Namibië verklaard evenals de bekende wet op de bestrijding van het Kommunisme.

De economie in Namibië is gebaseerd op het stelsel van de kontraktarbeid. Dit werkt als volgt: Plaatselijke autoriteiten melden geregeld hoeveel arbeiders er ongeveer in hun gebied nodig zijn. Ondernemers sturen een verzoek om arbeidskrachten naar de South West African Labour Organisation (SWANLO), waarbij aantal benodigde arbeiders, aard van het werk, periode van het kontrakt en de lonen worden opgegeven. Verder is het een zaak van rekruteren. Vanuit het noorden worden Afrikanen gehaald die voor perioden variërend van 12 tot 18 maanden te werk worden gesteld en in kampen worden ondergebracht.

Een onderzoek naar de lonen in Namibië heeft uitgezonden dat de lonen van

Afrikaanse arbeiders variëren van R4,50 tot R 20 à R 30 per maand, inclusief behuizing voedsel en kleding. De kontrakt arbeiders komen op R 6 tot R 10 per maand. In de agrarische sektor bedroeg het gemiddelde loon in 1975 R 10,25 per maand.

Meer dan 50% van het Bruto Nationaal Produkt en 60% van de export wordt geproduceerd in de mijnbouw. Van de 42 000 Afrikanen die in de ontginningsindustrie en het transport werken zijn gemiddeld 12 000 in de mijnsektor werkzaam. De mineralen zijn: diamant koper, lood, zink, tin, wolfram, uranium en grote olievoorraden. De Namibische mijnbouwmaatschappijen zijn geheel in buitenlandse handen. De belangrijkste maatschappijen zijn: De Consolidated Diamond Mines of South West Africa (CDM),² konsessiegebied 25 000 km², aantal Afrikaanse arbeiders 4 000 minimumloon R 27 gemiddeldloon R 43 95% van de diamantproduktie in Namibië winst voor belastingen in afgelopen 10 jaar R 500 000 000

De Tsumeb Corporation Ltd. Drie mijnen in exploitatie aantal Afrikaanse arbeiders 5 000 aantal blanke arbeiders 1 200 80% van onedele metalen in Namibië winst voor belasting jaarlijks R 20 000 000

De tweede economische sektor is de sekundaire industrie. Deze ontwikkeld zich langzaam. De meeste bedrijven zijn in buitenlandse handen. Vooralsnog is alleen de visindustrie van economisch belang.

In de vis industrie werken ongeveer 5 000 arbeiders. De winsten bedroegen in 1971 R 7 500 000, na betaling van R 3 250 000 aan belastingen. In 1969 werd er 1,33 miljoen ton Pilchards gevangen en in 1970 567 ton. Deze teruggang werd veroorzaakt door een ernstige overbevissing. In 1973 had de visstand zich, nadat er beschermende maatregelen waren genomen, weer hersteld.

Peter Katjavivi, vertegenwoordiger van de South West African Peoples Organisation (SWAPO) voor Engeland en Europa, was vroeger mijnarbeider in Namibië. In het begin van de jaren 60 week hij uit naar Engeland. Uit zijn lezing: 'Namibië's strijd tegen de onderdrukking is even oud als de onderdrukking

zelf. De huidige fase van de strijd die begonnen is in de laatste helft van de jaren 50, werd vooral begonnen door de namibische arbeiders. Onze beweging is ontstaan uit een vakbond in Kaapstad. Het doel van deze vakbond was te zorgen voor de belangen van de namibische arbeiders daar. Niet lang na het ontstaan van onze beweging gingen sommige van onze leiders terug naar Namibië, anderen voegden zich bij hen en de SWAPO werd een nationale beweging.'

'De kracht van het feit dat arbeiders in onze beweging een grote rol spelen kwam vooral naar voren tijdens de nationale staking van '71-'72 die verscheidene maanden duurde en die op een gegeven ogenblik de hele Namibische economie verlamde. Het feit dat de arbeiders de kracht hadden om alles, van mijnen tot melkdistributie, plat te leggen betekende een grote stap vooruit in de bevrijdingsstrijd.'

'Onze bevrijdingsstrijd moet op vele fronten gevoerd worden. Eén van de belangrijkste hindernissen is dat de Zuidafrikaanse economie gebaseerd is op een uitgebreide kapitalistische samenwerking. De investeringen uit West Europa en de USA vormen de basis van de Zuidafrikaanse economie, dus ook van het onderdrukkingssysteem. Politie, leger, bestuursapparaten kunnen alleen maar bestaan door de inkomsten uit de industrieën die gesteund worden door het westerse kapitalisme.'

zimbabwe

Herbert Chitepo sprak op het kongres namens de Zimbabwe African National Union (ZANU), de Rhodesische bevrijdingsbeweging. Hij studeerde rechten in Zuid Afrika en werd officier van justitie in Tanzania. In zijn lezing schetste Chitepo hoe de huidige situatie in Rhodesië tot stand gekomen is: Cecil Rhodes, naar wie Rhodesië genoemd is, veroverde het gebied in 1890. De British South African Company werd opgericht om het gebied te exploiteren en een stroom immigranten kwam toegelooide. In 1919 besloot het hoogste Brits gerechtshof dat Rhodesië toebehoorde aan de Britse kroon. In 1922 werd Zimbabwe een Britse kroonkolonie met eigen regering, parlement en rechterlijke macht. Chitepo: 'Deze nieuwe regering begon met een

verdere doorvoering van de apartheid, vooral met betrekking tot de grond. De Land Appointment Act van 1930 wees twee-derde van het land toe aan de blanken, terwijl de getalsverhouding blank-zwart 1:20 was. De hele opzet was en bleef de Afrikanen in dienst van de blanke economie te houden. Het lage loonpeil moesten ze wel aangaan. Stakingen werden verboden en neergeslagen; via pasjeswetten werden de bewegingen van de Afrikanen gekontroleerd; de job-reservation werd ingevoerd en de apartheid in het onderwijs; de inheemse wetten werden evenals de bestuursstructuren genegeerd en ontmanteld.'

Het verzet kon niet uitblijven. In '57 werd het African National Congress opgericht, in '59 werd het verboden. De National Democratic Party was het zelfde lot beschoren. De Zimbabwe African Peoples Union trachtte op konstitutionele wijze tot onafhankelijkheid te komen, maar werd ook binnen een jaar verboden. In augustus 1963 werd de Zimbabwe National Union opgericht die een directe konfrontatie met de kolonisten propageerde en het gewapende verzet op gang bracht. Chitepo: 'De ZANU beschouwde de onderdrukking van de afrikaanse bevolking niet meer louter als een gevolg van rascisme, maar ook als uitbuiting in kapitalistische zin. Sinds 1890 hebben dekolonisten de Europese maatschappijvorm met zijn klassentegenstellingen in Zimbabwe geïmporteerd; de kolonisten als de heersende klasse en de Afrikanen als de uitgebuittenen. Een klasse-maatschappij was tot dan toe geheel vreemd voor de Afrikanen. Onze samenleving was niet verdeeld in meesters en slaven. Het rascisme speelt in zoverre een rol in de door de kolonisten geschapen klassemaatschappij dat het lidmaatschap van een bepaalde klasse gekenmerkt wordt door je huidskleur.'

nederlandse vakbeweging

De vakbeweging heeft steeds de racistische regimens in Zuid Afrika en Rhodesië en de illegale bezetting van Namibië en de koloniale onderdrukking in de Portugese gebieden ten scherpste afgekeurd. In een gezamenlijke verklaring van NVV, NKV en CNV uit juni '73 wordt opgemerkt dat de vakbeweging zich dient uit te spreken over het emigratie en investeringsbeleid ten aanzien van Zuid Afrika. 'De Nederlandse regering dient richtlijnen op te stellen, opdat de emigratie naar Zuid Afrika ontmoedigd wordt.' Over de investeringen: 'Het oprichten van en investeren in ondernemingen in deze gebieden mag naar het oordeel van de vakbeweging slechts plaats vinden onder erkenning van de gelijkwaardigheid van alle bevolkingsgroepen in de arbeidsverhoudingen binnen de onderneming.' Gewezen wordt op het recht tot vorming van vakbondsorganisaties, het afschaffen van de job-reservation, gelijke beloning, het openstellen van vakopleidingen voor alle werknemers. In de discussiestukken over het standpunt van de vakbonden wordt opgemerkt dat de verklaring niets zegt over: de wetten die de bewegingsvrijheid van de Afrikanen beperken; de trekarbeid; het stakingsrecht; de repressieve wetgeving; de grensnijverheids-politiek; steun aan de SACTU-ANC. De vakbeweging vervult een belangrijke rol in het verschaffen van informatie en het kweken van solidariteit door de leden te informeren over

de relatie tussen de arbeidssituatie in het westen en die in de derde wereld.

In een forumdiskussie met Relus ter Beek en Jaap Morriën van de PvdA en de CPN vroeg Jacques Meerman van de AntiApartheidsbeweging zich af waarom er niet onmiddellijk overgegaan wordt tot een economische boycot van Zuid Afrika en of het niet tijd wordt dat de Nederlandse regering meer vat krijgt op het beleid van banken en bedrijven ten aanzien van Zuid Afrika.

onderzoek

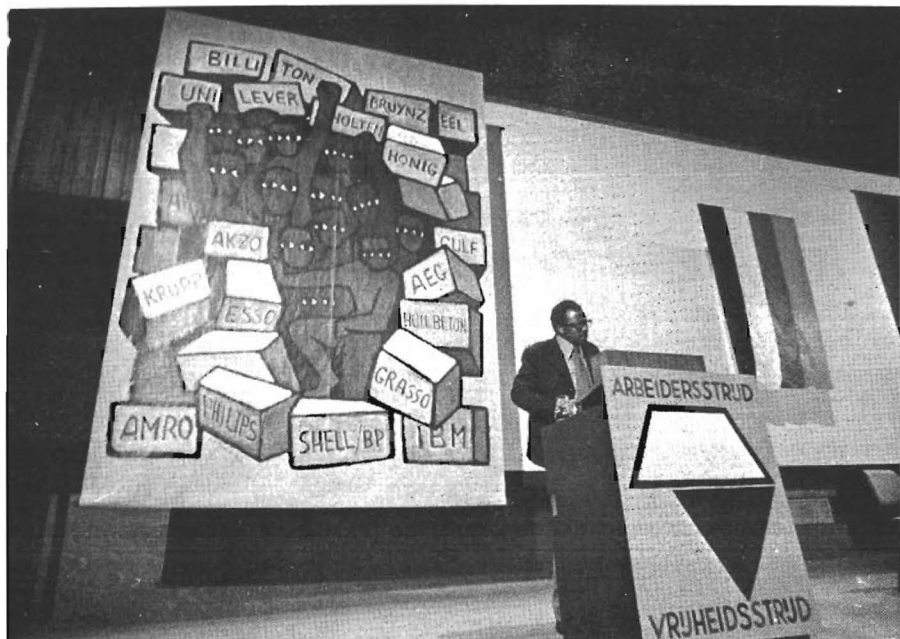
De apartheidproblematiek in Zuid Afrika is niet nieuw. Reeds jaren lang wordt er van verschillende kanten gewezen op de noodzaak effectieve maatregelen tegen het Vorster-regime te ondernemen. Het uitblijven van deze maatregelen is ongetwijfeld te wijten aan de grote economische belangen die de verschillende westerse landen in Zuid Afrika hebben. De precieze omvang van deze belangen en de rol die bv de Nederlandse banken en bedrijven in Zuid Afrika spelen zijn niet bekend.

Het is natuurlijk begrijpelijk dat de medewerkers aan onze fakulteit zich slechts met een aantal onderzoeksprojecten kunnen bezig houden. Er zal een keuze tussen verschillende onderwerpen gemaakt moeten worden. Een raadsel is het echter waarom bij deze keuze de problematiek van de economische uitbuiting in Zuid Afrika niet aan bod is gekomen. Tussen de publikaties van medewerkers aan onze fakulteit uit de periode september '73 maart '74 is geen titel te vinden die betrekking heeft op Zuid Afrika. Ook de lijst van lopende onderzoeksprojecten per 1 maart 1974 stelt wat dat betreft teleur.

De catalogus van de bibliotheek van Economische Geografie heeft 1 titel met betrekking tot Zuid Afrika: een werkstuk van een werkgroep aan de VU uit '72-'73. Namibië komt niet in de catalogus voor en Rhodesië wordt wel vermeld, maar het betreffende kaartje ontbreekt.

De catalogus 'Landen in Afrika en het Midden Oosten, I en II' van het ISMOG geeft 3 titels met betrekking tot Zuid Afrika: Carter, Gwendolen: Separate Development, the challenge of Transkei. Gervasi, Sean: Industrialisation, foreign capital and forced labour in South Africa. en een UNCTAD/GATT publikatie: South Africa as a market for manufactured products. Namibië wordt niet vermeld, Rhodesië heeft 5 titels.

Voor meer informatie over Zuidelijk Afrika verwijs ik dus maar naar de Anti-Apartheids Beweging Nederland Herengracht 88 Amsterdam 020-245170

ter Katjavivi op het Zuidelijk Afrika Kongres

(foto: Eduard de Kam)

Ekko van Ierland

BENOEMINGS PROBLEMEN

Alvorens te voorzien in de vakature die door het vertrek van Prof. Hennipman was ontstaan, besloot de fakulteitsraad de sociaal-ekonomische vakindeling te herzien. In het 'Strukturrapport Sociale Ekonomie' zijn de resultaten hiervan meergelegd: De leerstoel van Hennipman werd gesplitst in 'Methodologie en geschiedenis van de ekonomie' en 'Welvaarts-theorie en organisatie van de marktekonomie'. De eerste leerstoel wordt bezet door Prof. J.J.Klant; over de tweede leerstoel zijn nu problemen ontstaan.

Nadat het strukturrapport door het CvB was goedgekeurd werd een benoemingskommissie geformeerd en werd er geadverteerd in enige landelijke bladen en in The Economist. Eind juni werd het benoemingsrapport aan de fakulteitsraad aangeboden. De fakulteitsraad stelde zich achter het benoemingsrapport, maar de fraktie van de Aktiegroep Ekonomen weigerde deel te nemen aan de stemming over de voordracht. In de brochure 'Case-study uit de Ekonomische Fakulteit (2)' wordt deze weigering als volgt verklaard: -In de benoemingskommissie is niet vastgehouden aan de kriteria en vakomschrijving, die in het strukturrapport zijn vastgelegd.

-De argumentatie op basis waarvan de uiteindelijke voordracht tot stand is gekomen, is onvolledig en ondoorzichtig, c.q. zij ontbreekt.

-Tenminste één kandidaat is tenonrechte niet door de kommissie en

de fakulteitsraad bekeken.

Ondanks de bezwaren van de aktiegroep wordt het benoemingsvoorstel aan het College van Bestuur voorgelegd. Het College van Bestuur wenste echter over een aantal zaken nadere informatie en vroeg zich o.a. af of de benoemingskommissie wel op de hoogte was geweest van een aantal publikaties van de verschillende sollicitanten.

Kort daarop openbaart van den Doel in Nijmegen dat hij kandidaat is voor het hoogleraarschap en dit is voor Prof. Ankum, voorzitter van de fakulteit, aanleiding de procedure versneld af te wikkelen.

Ook in een tweede vergadering kan de Aktiegroep zich niet verenigen met het antwoord dat de fakulteitsraad aan het College van Bestuur wilde geven en er werd om meer tijd gevraagd om de zaak te onderzoeken. Dit verzoek werd niet ingewilligd, waarop de Aktiegroep zich genoodzaakt zag de fakulteitsraadvergadering te verlaten omdat 'geen overleg meer mogelijk was'. De fakulteitsraad zette haar plannen door en deelde het College van Bestuur mede vast te houden aan de oorspronkelijke voordracht. De aktiegroep besloot hierop de zaak openbaar te maken en bracht de brochure 'Case-study uit de Ekonomische Fakulteit (2)' uit.

De bezwaren van de aktiegroep richten zich op drie punten:

1 Zowel in het strukturrapport als in de advertentie wordt evenveel nadrukgelegd op het bezit van kennis

van Welvaartstheorie als van de organisatie van de marktekonomie. De benoemingskommissie schrijft echter: 'De Kommissie heeft bij zijn beoordeling van de kandidaten een accent gelegd op de kennis van de 'Welvaarts-theorie', waarmee ze het strukturrapport laat voor wat het is. 2 Een gebrek aan argumentatie bij de voordracht van van den Doel 3 Een volledig te kort schieten van de benoemingskommissie wat betreft het inwinnen van inlichtingen over de verschillende kandidaten. Met name één kandidaat zou hier slachtoffer van geworden zijn. De benoemingskommissie schrijft: 'Moeilijk was evenwel het vinden van zijn overige publikaties. Immers zeven daarvan zijn verschenen in zeer onbekende tijdschriften en zestien zijn overheids- resp V.N.publikaties'. De aktiegroep schrijft: 'Het lukte ons in een kleine drie uur, uitsluitend in Amsterdam in het centrum, het merendeel van de publikaties te achterhalen, danwel bestelformulieren te bemachtigen'. Om een of andere reden achtte de benoemingskommissie het ook niet noodzakelijk referenties over deze kandidaat in te winnen bij n.b. ekonomen als R.G. Lipsey, Paul Streeton en Paul Sweezy. De aktiegroep stelt voor de huidige voordracht in te trekken en de procedure opnieuw te beginnen met een andere benoemingskommissie. Prof. Ankum kon geen commentaar geven; naar zijn mening staan er echter wel de nodige onjuistheden in de brochure.

Ekko van Ierland

FACULTEIT
DER RECHTSGELEERDHEID
RIJKSUNIVERSITEIT
GRONINGEN

OPEN

GRONINGEN,
Turftorenstraat 19
tel. 050-

14/4

Ref:
Onderwerp:

Uw brief.

B.C. we blijven nog even verder corresponderen. Dank voor je felicitatie; het was een mooi feestje in Brussel. Helma kan ik de 21 ste niet op de bijeenkomst zijn die te januari we wordt aangegevoerd, maar ik zal er na j denken.

Reden waarom om ik je schrijf is vooral.

Van den Doel heeft gepolliciteerd naar de leerstoel Hennipman. Ik zou deze sollicitatie wel willen ondersteunen. Hij is een

Bijlagen: Vakbekende economie met positieve ervaring, en hij is erg belangrijk. Hoe

Jin die laatste jaren heb ontworpen 2 hebben veel ik helaas niet. In de faculteitspolitiek lijkt hij een we verder rechts dan links, als je begrijpt wat ik bedoel - linkse ideeën waar je in Nijmegen snel af!
Welvaartseconomie is zijn specialisme > dus dat komt goed uit. literair zou hij wel iemand naast zich moeten hebben die goed is in macro-economie, maar daar zorgen jullie wel voor.

Hartelijke groet:

Jan J. J.

(Een bijlage uit de brochure 'Case-study uit de Ekonomische Fakulteit (2).)

PROTESTANTSE ETHIEK EN KAPITALISTISCHE MENTALITEIT

de these van weber: enkele aspecten

Enkele aspecten. Meer niet. In 1905 publiceerde Max Weber in de vorm van een tweetal artikelen zijn beroemd geworden these over de invloed van de Protestantse ethiek op het ontstaan van de kapitalistische mentaliteit van de "Geist des Kapitalismus". Hij kende daarin het primaat toe aan godsdienstige opvattingen als drijvende krachten in de economische ontwikkeling, die bij hem een secundaire rol kreeg toegedeeld. Zijn theorie baarde veel opzien en gaf aanleiding tot een diepgaande controverse, alsmede tot het ontstaan van een uitgebreide literatuur; Besnard geeft 165 titels; hij is niet volledig. Weber betoogde - ja, wat betoogde hij eigenlijk? Dat is niet zo gemakkelijk te zeggen. De kwestie is namelijk, dat zijn these in de literatuur bijna steeds is beschouwd als een absoluut, afgerond, voldragen, definitief geheel. Nadere beschouwing leert evenwel, dat zij onaf is, niet voldoende uit de verf gekomen, voorlopig, tentatief, ja onbepaald van aard.

Dit blijkt al uit de wijze, waarop Weber het essentiele begrip "Geist des Kapitalismus" benadert. Hij geeft er aanvankelijk een "provisorische Veranschaulichung" van, gedemonstreerd aan de leefregels van Benjamin Franklin (o.a. "Tijd is geld"). Eerst later omschrijft hij het als "diejenige Gesinnung, welche berufsmässig, systematisch und rational legitimen Gewinn ... erstrebt". Hij doet dit echter "provisorisch". Nergens in zijn verhandeling treft men een definitieve omschrijving van dit centrale begrip aan.

De voorlopigheid van zijn these komt voorts tot uiting in zijn opvatting over de betekenis van het historisch materialisme. De mening is wel naar voren gebracht, dat Weber zich tegen deze geschiedbeschouwing heeft willen keren. Inderdaad heeft Weber de marxistische geschiedfilosofie zijn gehele uiteenzetting door verworpen; in dit verband laat hij ergens, wat grimmig, de term "barer Unsinn" vallen. Voorzichtigheid is echter geboden. Aan het slot, op de laatste bladzijde van zijn betoog, de eenzijdige materialistische en de eenzijdige spiritualistische geschiedenisinterpretatie tegenover elkaar stellend, merkt hij namelijk onverwacht, kort en krachtig op: "Beide sind gleich möglich, aber mit beiden ist, wenn sie nicht Vorarbeit sondern Abschluss der Untersuchung zu sein beanspruchen, der historische Wahrheit gleich wenig gedient". Daarmee trekt hij de grond weg onder de stellingen, die hij eerst met zoveel verve en overtuigingskracht heeft verdedigd. Het komt mij voor, dat deze uitspraak een nog veel verdergaand effect heeft. Weber opent daarmee de mogelijkheid van een onbepakt aantal gradaties in het verband tussen de Protestantse ethiek en de kapitalisti-

sche geestesgesteldheid. Hij houdt de mogelijkheid en de aanvaardbaarheid van de materialistische visie op de geschiedenis open en komt daarmee, merkwaardigerwijze, terug op zijn herhaalde verwerpingen van deze beschouwingwijze in het daaraan voorafgaande betoog.

De onbepaaldheid van Webers conceptie komt tenslotte tot uiting bij de beantwoording van de vraag in welke mate nu de Protestantse (c.q. Calvinistische) ethiek heeft bijgedragen tot het ontstaan van de kapitalistische mentaliteit. Deze vraag betreft niets minder dan de probleemstelling van Webers werk. Welnu: hoe ongeloofwaardig het moge klinken, hij heeft op deze vraag verschillende antwoorden gegeven, die in "mate van causaliteit" duidelijk uiteenlopen.

Verschillende schrijvers interpreteren Webers these monocausaal: volgens hen betoogt Weber dat de Protestantse ethiek de kapitalistische mentaliteit teweegbracht; voor 100 %, Weber zelf - en hij niet alleen - keert zich tegen deze "töricht-doktrinäre these .. dass der Kapitalismus als Wirtschaftssystem ein Erzeugnis der Reformation sei".

Dat is duidelijk. Weber zelf verwerpt de exclusief-causale relatie. Hij komt echter met zichzelf in tegenspraak als hij elders vaststelt, dat hij heeft trachten aan te tonen, hoe de Protestantse (Calvinistische) ethiek "den ökonomischen Rationalismus geboren hat" en daar, om dat te onderstrepen, direct aan toevoegt: "darauf ganz allein (! v.S.) kommt es an und eben dies war ja doch die Pointe des hier Vorgetragenen". Hoe helder klinkt het monocausale geluid hier! En ook in deze uitspraak: "...die rationale Lebensführung ist ... geboren aus dem Geist der Christlichen Askese".

Weber zelf laat zich dus meermalen in de exclusief-causale zin uit, die hij tegelijk afwijst! Daarnaast kan men bij hem minder vergaande, multicausale uitspraken aantreffen. "Der Calvinismus war historisch einer der Träger der Erziehung zum kapitalistischen Geist". Voorts: "... die religiöse Wertung der rastlosen, stetigen, systematischen, weltlichen Berufsarbeit .. musste ja der denkbar mächtigste Hebel sein der ... Geist des Kapitalismus". "Einer der Träger" en "Der denkbar mächtigste Hebel": duidelijk multicausaal - zij het in verschillende mate -; de godsdienstige opvattingen vormen hier een partiële agens, er zijn ook andere oorzaken.

Het zal duidelijk zijn, dat Weber verschillende gradaties kent in het door hem gelegde multicausale verband, tot monocausaliteit toe. Er bestaat bij hem niet een constante mate van causaliteit tussen de Protestantse (calvinistische) ethiek en de kapitalistische mentaliteit in de verschillende uitspraken, die hij daarover doet.

Naar het mij voorkomt, kan hieruit worden geconcludeerd, dat de these van Weber niet consistent is. De gevolgen daarvan zijn verstrekkend en diep ingrijpend. Het houdt namelijk in, dat zij niet operationeel is: de onbepaaldheid van haar inhoud maakt het onmogelijk haar toe te passen. Dit betekent, dat alle onderzoeken naar de vraag of de these van Weber in een bepaald land gedurende een bepaalde periode opging, niet de zin hebben, die de onderzoeker eraan toekent. Er bestaat niet "een" these van Weber. Strikt genomen heeft hij er verschillende geconstrueerd, afhankelijk van de door hem gelegde gradatie in de mate van causaliteit. En die heeft hij bovendien nog - zoals reeds is opgemerkt - op de laatste bladzijde van zijn studie op losse schroeven gezet.

Er zijn nog andere aspecten: de motivering en de theologische verankering van de these en de steekhoudendheid daarvan; de aard van het begrip kapitalisme, dat Weber hanteert; de ontwikkelingsfase van het Calvinisme, waarop hij zich baseert; de sociale laag, die als drager van de kapitalistische geest optreedt; de bronnen, waaruit de kennis van de ethiek kan worden geput; de ommezwaai in de calvinistische ethiek en tenslotte: de actualiteit van de these in verband met de economische groei en met het feit, dat o.a. de Islamitische landen momenteel voor analoge problemen van mentaliteitsverandering staan als destijds de Protestantse. Op deze aspecten zij niet ingegaan. Dit relaas is hier ten einde.

Dr. J.H. van Stuijvenberg

Enige literatuur:

M. Weber, Die protestantische Ethik und der Geist des Kapitalismus, in: M. Weber, Die protestantische Ethik, München/Hamburg 1965, Herausgeber Dr. J. Winkelmann; R. Beerling, Protestantisme en kapitalisme, Groningen-Batavia 1946; E. Beins, Die Wirtschafts-ethik der Calvinistischen Kirche der Niederlande 1565-1650. 's-Gravenhage 1931; Ph. Besnard, Protestantisme et capitalisme, Parijs 1970; R.H. Tawney, Religion and the rise of capitalism, Paulton 1938; J.H. van Stuijvenberg, "De" these van Weber: een poging tot interpretatie, in: Economie dezer dagen, Rotterdam 1973.

Universiteit van Amsterdam

A.Pais

4 VII 1974

Aan de redactie van Rostra
t.a.v.den Heer G.F.Böttcher
kr.2167 - Alhier

Geachte Heer Böttcher,

N.a.v.Uw brief van 1 juli j.l. het volgende. Ik heb er nota van genomen, dat U verklaart met het bedoelde "multiple-choice" stukje in Rostra geen beledigende oogmerken te hebben gehad, doch dat het -in Uw woorden- misschien wat kinderlijk is uitgevallen. Aangezien het gewraakte stukje nu eenmaal in het openbaar is verschenen, neem ik aan, dat U deze verklaring in het eerstkomende nummer van Rostra ook publiekelijk zult maken.

Met hoogachting,

A.Pais

Na het ter perse gaan van het vorige nummer van ROSTRA ontving de redactie de hiernaast afgedrukte brief van Prof.Dr.A.Pais.

Om wille van de duidelijkheid volstaan wij niet met een korte mededeling, maar drukken wij bij deze de brief die wij aan de heer Pais hadden gestuurd integraal af.

red.

UNIVERSITEIT
VAN
AMSTERDAM
REDAKTIE ROSTRA
kamer 2167

Prof.Dr.A.Pais,
Jodenbreestraat 23,
kamer 4241,
Amsterdam

Amsterdam, 1-7-1974

Geachte Heer Pais,

Refererend aan Uw telefoongesprek van 2de juni j.l. met Prof. Zimmerman, delen wij U mede dat wij met plaatsing van de door U beledigend geachte multiple-choice vraag geenszins het oogmerk tot belediging hebben gehad.

In het artikel "ONDERWIJS EN ONDERZOEK, doelstellingen in discussie" is gepoogd op serieuze wijze de problematiek van de verwevenheid van politiek en wetenschap aan de orde te stellen en een discussie over dit onderwerp uit te lokken. In de illustratie bij dit artikel is dit op een andere - misschien wat kinderlijke - wijze nog eens over gedaan. Tot onze spijt heeft slechts deze laatste wijze van presenteren U een reactie kunnen ontlokken.

Wij zouden het op prijs stellen wanneer U het niet bij deze reactie zoudt willen laten, maar ook Uw visie zoudt willen geven op de inhoudelijke kant van de in dit artikel aan de orde gestelde problematiek. In het septembernummer van Rostra kan daar ongetwijfeld plaats voor ingeruimd worden.

Namens de redactie van Rostra,
hoogachtend,

G.F.Böttcher.

SEF

Studievereniging der Economische Faculteit

aan de Universiteit van Amsterdam

- Lidmaatschap voor 1974-1975 slechts f 5,-, Overmaken via gemeentegiro S 9027 of postgiro 186819 t.n.v. penn. Studiever. Ekon. Fak., Jodenbreestr. 23; je kunt ook kontant betalen bij de SEF, kamer 2167, dagelijks 10.30-16u.
- Lidmaatschap geeft recht op: gebruik kopieerapparaat voor 15 ct per kopie (niet-leden 25 ct, 40% korting kortom); aankoop ALLE buitenlandse en vanaf dit jaar ook nederlandse studieboeken met resp. minimaal 16% en minimaal 9% korting (bestellen Kamer 2167, zeer korte levertijd); kortingen op door de SEF verkochte syllabi, uittreksels en onverplichte boeken op het gebied van de economische theorie (bv. 15% op alle SUN-, SUA- en Pegasus-uitgaven en Penguin-pockets); deelname aan SEF-excursies enz. enz.

Voor de hele Maupoleum-bevolking organiseren we SEF-borrels, en het gebruik van onze boekenbeurs-service voor tweedehands boeken is ook niet alleen aan leden voorbehouden (overigens mag dit laatste natuurlijk voor niemand een reden zijn om niet lid te worden!).

- Half november gaat de SEF samen met de VSAE (studievereniging economie) op excursie naar het NVV. Wie belangstelling heeft of op zijn minst op de hoogte gehouden wil worden van de plannen kan zich opgeven bij de SEF (lijst op prikbord). Vooral als je graag een speciaal onderwerp aan de orde zou willen zien komen, schrijf dat dan erbij. Tevoren zullen de deelnemers worden uitgenodigd om over de definitieve onderwerpen te praten.

projektgroepen in het kandidaats

Graag zou ik willen reageren op het stuk van Rita Wanders in Rostra 31 over projektgroepen. Ik meen dat in zijn algemeenheid niet kan worden volstaan met de mededeling dat, althans in het kandidaats aan onze fakulteit, projektonderwijs een serieuze alternatieve onderwijsvorm is. Ik ben zelf lid geweest van de groep 'Imperialisme' en ik geloof dat in de door ons gevolgde werkwijze fouten zitten, die het ongewenst maken dat nog meer groepen op een dergelijke basis gaan werken. Rita geeft dat al aan door te zeggen dat de leden van de groep de docent drs Meilink van het ISMOG niet goed vonden begeleiden. Inderdaad liet de begeleiding van de groep veel te wensen over. Rita suggereert echter ten onrechte dat dit te wijten zou zijn aan de docent. Het waren juist de studenten die niet tolereerden dat de docent te veel op de voorgrond trad. Toen we namelijk nadat de groep al een tijd bezig geweest was om hulp vroegen bij het ISMOG, werd afgesproken dat de docent een passieve, adviserende rol zou krijgen. Hij zou geen beslissingen nemen over te bestuderen literatuur of over de onderwerpen. Vanaf het begin moest de docent dus een ondergeschikte rol spelen, dit des te meer omdat hij maar over een beperkte kennis van het onderwerp beschikte: hij had zich niet goed kunnen voorbereiden en hij had de eerste fase van de werkzaamheden van de groep niet meegemaakt. Het op deze wijze ontstane gebrek aan begeleiding resulteerde soms in een onjuiste literatuur keuze, in ongerichte discussies, in maar moeizaam begrijpen van de stof, in het algemeen in een inefficiënte werkwijze. Die zou zonder twijfel beter zijn geweest als een duidelijker leiding aanwezig zou zijn geweest, getuige de resultaten van de themagroep Capita Selecta.

Door alle ervaringen die ik tot nu toe met alternatieve onderwijsvormen heb opgedaan ben ik er, evenals drs Meilink, van overtuigd, dat deze bestaansrecht hebben in de kandidaatsfase, maar dat we, wat de vormgeving betreft, vooral moeten denken in de richting van de Capita Selecta groep. Ik geloof dat de konklusie die Rita aan het eind van haar stuk trekt ook zodanig moet worden aangevuld.

Flip van Sloten

(Naschrift van Rita Wanders:

1: Ik heb niet gesuggereerd dat de fouten die gemaakt zijn in de werkwijze van de Imperialisme-groep te wijten zouden zijn aan de docent. De deelnemende studenten hebben in de enquête laten blijken dat ze meer begeleiding hadden gewild. Dat is waarschijnlijk een konklusie achteraf geweest. In ieder geval heb ik niet meer gedaan dan de mening van de deelnemende studenten weergeven, zoals die naar voren kwam in de enquête. 2: Ik heb slechts aan willen tonen dat het projektonderwijs een serieuze alternatieve onderwijsvorm is, omdat de deelnemende studenten enthousiast waren en er veel van hebben geleerd. Dat wil niet zeggen dat er niet aan bepaalde voorwaarden moet worden voldaan, wil projektonderwijs een succes zijn. Zoals Flip van Sloten al aangeeft b.v. een goede begeleiding.

R.W.)

college over pecunia...

...samenvattend kunnen we de AMRO bank de volgende pecuniaire voordelen toekennen:

- ▶ Bij de AMRO bank helpen en adviseren ze iedereen - graag en goed. Miljonair of minimum-student, maakt niets uit.
- ▶ Een streepje vóór op uw studentenrekening. Geen 1 1/2 % maar 2% rente. En natuurlijk kunt u net als ieder ander gebruik maken van betaalcheques.
- ▶ Minder kopzorgen: uw huur, contributies en zo, kunt u automatisch laten verrekenen.

Vanwaar die interesse van de bank, zult u zich afvragen. Gewoon, omdat men 't bij de AMRO bank prettig vindt u al tijdens uw studie als klant te kennen. U leert intussen de AMRO bank kennen, haar mogelijkheden, haar betekenis voor uw financiële beslommeringen. Een ervaring die u altijd van pas kan komen.

Kom eens langs: vragen staat vrij bij de AMRO bank.

 amro bank

EKONOMEN

**ONDER EEN DAK MET
uw instituut/collegezalen
vindt u een grote sortering
boeken op economisch gebied**

BRINKMAN'S

boekhandel

2^e ETAGE

kamer 2386_2388

Burg. Tellegenhuis

Jodenbreestraat 23

Tel. 525 4024